

Oekraïense zuivelsector staat voor

500 melkkoeien en meer

De melkveehouderij is voornamelijk geconcentreerd in het midden en noordwesten waar ook het overgrote deel van de zuivelfabrieken zich bevindt. Het aantal melkkoeien is de afgelopen jaren aanzienlijk afgenomen. Uit de statistieken blijkt dat de melkveestapel met eenderde is gekrompen van 4,7 miljoen stuks in 2003 naar 3,1 miljoen in 2008. Toch valt een trend te bespeuren in het investeren en opzetten van grotere melkveebedrijven, dat wil zeggen bij bedrijven met meer dan duizend koeien. Onderzoek heeft uitgewezen dat melkveebedrijven met meer dan 500 stuks vee in principe het meest winstgevend zijn in Oekraïne. Deze trend van grotere bedrijven biedt ook kansen voor het Nederlands bedrijfsleven, waaronder toeleveranciers van veevoeders en concentraten, genetisch fokmateriaal, stalinrichting, melkwinningapparatuur, automatiseringstechniek, faciliteiten voor mestopslag en -verwerking, evenals dienstverlenende bedrijven.

Het beleid van de Oekraïense overheid om de zuivelsector meer te ondersteunen schiet vooralsnog tekort. Vanwege de huidige economische crisis is het budget van het Oekraïense ministerie van Landbouw aanzienlijk gereduceerd. Bovendien worden de investeringsprogramma's van de overheid veelal voor één jaar vastgesteld, wat veel te kort is voor de meer kapitaalintensieve investeringsplannen in de zuivelsector met een periode van 5 à 10 jaar.

Russische en Franse zuivelspelers

De grootste zuivelverwerkers, waaronder twee Russische zuivelondernemingen en één Franse, hebben circa 30% van de Oekraïense markt in handen. De lokale, kleine en middelgrote zuivelbedrijven in Oekraïne zullen waarschijnlijk moeilijke jaren tegemoet zien. De verwachting is dat de zuivelmarkt op den duur in handen is van een 25 à 30-tal grote zuivelverwerkers en dat daarnaast meer internationale

Oekraïne is een traditioneel zuivelland. Het aandeel zuivel in het voedselpakket van de gemiddelde Oekraïense consument bedraagt 23 procent en de zuivelmarkt wordt geschat op bijna 2,3 miljard euro. Daarnaast maakt de zuivelsector ruim 16 procent uit van de voedingsmiddelenindustrie. Desalniettemin worden de ontwikkelingen in de Oekraïense zuivelsector door velen gezien als een 'strijd van overleven'. Onvoldoende aanvoer van grondstoffen voor verwerking en matige kwaliteit van rauwe melk vormen de belangrijkste knelpunten. De komende jaren zal blijken of Oekraïne erin is geslaagd de structuur en concurrentiekracht van de zuivelsector te versterken.

De privatisering van staatseigendommen, een inefficiënte veevoederproductie en het tijdelijk embargo in 2006 van Rusland voor Oekraïense export van zuivel hebben geleid tot een aanzienlijke inkrimping van de melkveestapel, een drastische daling van de melkproductie en een verschuiving ervan van grote naar kleinere melkveebedrijven. Zo is de melkproductie sinds de onafhankelijkheid van Oekraïne in 1991 gehalveerd van 24,5 miljoen ton in 1990 naar circa 12 miljoen ton in 2008. Het aandeel melk

geleverd door grote melkveebedrijven, daalde in dezelfde periode van 76% naar 18%, terwijl het percentage kleine producenten dat melk levert aanzienlijk is gestegen. Dit alles heeft geleid tot een tekort aan grondstoffen voor verwerking en tot een matige kwaliteit van de aangeleverde rauwe melk door melkveehouders. Circa 50% (oftewel ruim 6 miljoen ton) van de totale melkproductie wordt verwerkt en slechts 5% van de melk voldoet aan de kwaliteitsnormen van de Europese Unie.

grote uitdagingen

zuivelondernemingen op de Oekraïense zuivelmarkt actief zullen zijn.

De Oekraïense zuivelproductie is, na het Russische importverbod in 2006 op Oekraïense zuivel, in 2007 weer gestegen. Uit het overzicht blijkt dat, met uitzondering van boter, de productie van de meeste zuivelproducten weer (deels) is hersteld. De meer gerijpte kaassoorten, vloeibare melkproducten, spreads en ijs zijn de sterkste stijgers. De Oekraïense zuivelmarkt wordt gekenmerkt door een breed scala aan producten.

zuivelproducent zelf. Een aantal zuivelfabrieken hebben hun eigen distributienetwerk.

Voor de vraag naar yoghurt, kaas, melkpoeder en babyvoeding neemt toe. Yoghurt is zowel gewild als gezonde drinkyoghurt als ingrediënt voor desserts, terwijl gedroogde melkproducten steeds meer afzet vinden als ingrediënt in de voedingsmiddelenindustrie.

WTO en vrijhandelsakkoord EU

De verwerkingscapaciteit van 300 zuivelfabrieken is met 18 miljoen ton ruim vol-

“Naar verwachting zullen meer buitenlandse ondernemingen gaan investeren in de Oekraïense zuivelsector.”

Voor de Oekraïense zuivelverwerkers een van de voorwaarden om producten succesvol te vermarkten in de sterk opkomende retailsector. Sommige zuivelondernemingen hebben meer dan 130 melkproducten, 100 merknamen voor kazen en 25 voor melkpoeders. De ketens van (internationale) supermarkten en hypermarkten vormen het belangrijkste afzetkanaal, gevolgd door speciale zuivelwinkels en verkoopplocaties van de

doende om de eigen markt te voorzien. Van daar dat Oekraïense bedrijven zich tevens richten op export. Melkpoeder, condens, kaas en caseïne zijn de belangrijkste exportproducten en Rusland, Wit-Rusland en Algerije de voornaamste bestemmingen. In 2006 werd de Oekraïense export van zuivel (kaas) naar Rusland tijdelijk stilgelegd vanwege een veterinaire onenigheid tussen beide landen. Het sluiten van de Russische grens

Overzicht van productie van zuivelproducten in Oekraïne (x 1.000 ton)

Zuivelproduct	2003	2004	2005	2006	2007
Vloeibare melk	645	716	863	818	852
Boter	137	116	120	104	100
Spreads	nb	53	80	81	93
Verse kaas	58	71	84	93	93
Gerijpte kaas	173	224	274	217	244
Karnemelk	427	467	499	523	533
Melk gedroogd	89	106	104	97	106
Melk geblikt	81	104	107	100	nb
IJs	112	117	125	120	128

Bron: State Statistics Committee of Ukraine. nb = data niet beschikbaar.

Steun Nederlandse overheid

Met hulp van programma's en activiteiten van de overheid wordt getracht Nederland als zuivelland in Oekraïne op de kaart te zetten. Het streven is Nederlandse technologie, kennis en expertise zoveel mogelijk onder de aandacht te brengen bij de Oekraïense zuivelsector, waardoor deze zich verder kan ontwikkelen. Zo is enkele jaren geleden de organisatie TAK Moloko opgericht met als doel melkveebedrijven in Oekraïne te begeleiden in de vorm van het verzorgen van praktische trainingen en het geven van adviezen op bedrijfsniveau. Tevens is vorig jaar zomer een groot zuivelproject van start gegaan onder de naam Infomoloko. Dit project duurt circa drie jaar en heeft vooral als doel om Nederlandse technologie, kennis, expertise en ervaring in Oekraïne te promoten. Ook 2g@there is een overheidsinitiatief waarbij bedrijven uit de zuivelsector zich kunnen aansluiten. Het ministerie van LNV en de EVD hebben daarnaast een tweetal studies gefinancierd over de Oekraïense zuivelsector, waarbij de eerste studie is uitgevoerd door Tebodin met als titel 'Market study Food Sectors in Ukraine'. De tweede studie is uitgevoerd door The Friesian met de titel 'Market survey Ukraine – Dairy Sector'. Beide studies zijn reeds gepubliceerd en (elektronisch) verkrijgbaar bij de LNV-afdeling op de ambassade in Kiev en bij de EVD in Den Haag.

Mrs Irina Dudiak, kie-lnv@minbuza.nl, telefoon +380 44 4908223 en

Mw. Dorine Verhoeven, oekraine@info.evd.nl

telefoon +31 70 7788915.

SWOT-analyse Oekraïense zuivelsector

“Oekraïne moet het EU-beleid meer integreren in nationaal beleid.”

had grote gevolgen voor de zuivelprijzen in Oekraïne. Een aantal Oekraïense bedrijven is het inmiddels weer toegestaan om zuivelproducten in het grote buurland af te zetten. De export naar de EU is vrij gering omdat de meeste Oekraïense producten niet voldoen aan de Europese hygiëne- en kwaliteitseisen. De producten die in de EU worden afgezet betreffen onder andere caseïne en kaas voor de verwerking tot smeltkaas. Begin vorig jaar is Oekraïne lid geworden van de WTO en zijn onderhandelingen gestart met de EU over een vrijhandelsakkoord. Naast het reduceren van invoertarieven zal Oekraïne de komende jaren ook inspanningen moeten leveren om het EU-beleid meer te integreren in nationaal beleid. Zowel Nederlandse als Oekraïense zuivelbedrijven en handelaren kunnen hier hun voordeel mee doen. Een deel van de zuivelindustrie in Oekraïne werkt hard aan het verbeteren van de kwaliteit, verpakking en assortiment van hun product. Nederlandse bedrijven met kennis van en ervaring in kaas- en ijsproductie en/of actief in verpakkingsmateriaal zijn dan ook welkom in Oekraïne.

De Oekraïense invoer van zuivelproducten is naar verhouding nog klein, maar groeit gestaag. Binnen de WTO is afgesproken dat Oekraïne haar marktbescherming om moet zetten in een procentueel invoerrecht van 10%. Mogelijkheden voor export zijn onder

andere babyvoeding, koffieroom, yoghurt en kaas. Een deel van de geïmporteerde producten is afkomstig uit Rusland en geproduceerd door internationale zuivelondernemingen.

Toekomstverwachtingen

De meeste zuivelexperts verwachten de komende jaren een herstructurering in de melkveehouderij en verdere concentratie van de zuivelindustrie in Oekraïne. De grotere zuivelverwerkers zullen werken aan hun eigen basisvoorziening van rauwe melk, aan de uitbreiding van het assortiment van zuivelproducten en aan het actief opereren op nieuwe buitenlandse markten. Verder zullen naar verwachting meer buitenlandse ondernemingen, waaronder Russische en Franse zuivelondernemingen, gaan investeren in de Oekraïense zuivelsector. Vanzelfsprekend zal de economische en financiële crisis, die Oekraïne overigens hard treft, van invloed zijn op menig investeringsplan. Desondanks zijn er signalen in de markt dat sommige partijen blijven investeren in de zuivelverwerkende industrie en in melkveebedrijven met enkele honderden en zelfs duizenden melkkoeien.

De LNV-afdeling op de ambassade in Kiev adviseert het Nederlands zuivelbedrijfsleven dan ook de ontwikkelingen in Oekraïne nauwlettend te blijven volgen.

Meeuwes Brouwer, LNV-Raad Kiev

Strengths (sterke punten)

- potentie vraag zuivel (consument: voorkeur zuivel, toename inkomen/koopkracht)
- gunstige natuurlijke en klimatologische omstandigheden melkveehouderij
- voldoende capaciteit binnenlandse zuivelverwerkende industrie

Weaknesses (zwakke punten)

- inkrimpende melkveestapel en daardoor dalende melkproductie
- instabiele en matige kwaliteit van rauwe melk
- concentratie melkproductie bij kleine boeren + problemen bij melkverzameling
- sterk seizoensmatige en onregelmatige aanvoer van rauwe melk aan verwerkers
- sterk verouderde technologie op melkveebedrijven

Opportunities (kansen)

- groeiende vraag naar kwalitatief betere zuivelproducten en breder assortiment
- ontwikkeling van een eigen voorziening van grondstoffen bij zuivelverwerkers
- ontwikkeling van eigen distributienetwerk bij zuivelfabrieken en handelsbedrijven
- een potentiële nichemarkt voor verwerkers van en handelaren in babyvoeding

Threats (bedreigingen)

- ontwikkeling zuivelverwerking staat onder druk door onvoldoende rauwe melk
- toenemende concurrentie maakt bestaansrecht kleinschalige bedrijven moeilijk